

Podklad na jednání k řešení dalších pracovněprávních otázek ve zdravotnictví – 8.2. 2024 Poslanecká novela zákoníku práce – ST 581 (zákon č. 413/2023 Sb.) – řešení situace ve zdravotnictví – problematika pracovní doby

Úvodem

Poslanecký návrh novely ZP (ST 581) byl schválen a ve Sbírce zákonů publikován jako zákon č. 413/2023 Sb. Vyřešil do jisté míry napjatou situaci ve zdravotnictví v oblasti pracovní doby zdravotnického personálu, přičemž neřešil problematiku odměňování.

Co je jeho obsahem:

- zrušení další dohodnuté práce přesčas ve zdravotnictví, která byla znovuzavedena do zákoníku práce s účinností od 1. října 2023 na období do 31. 12. 2028 (stávající § 93a ZP)
 - účinnost: od 1. ledna 2024
 - na dobu neurčitou
- umožnění nepřetržitého výkonu práce u vybraných profesí ve zdravotnictví po dobu až 24 hodin po sobě jdoucích (§ 83a ZP)
 - účinnost od 28. prosince 2023
 - na dobu neurčitou
- garance po takto dlouhém, oproti obecné právní úpravě zcela výjimečném výkonu práce dostatečného odpočinku v souladu s tím, co požaduje Evropská komise – po 24hodinovém výkonu práce musí být následný bezprostředně navazující odpočinek alespoň 22 hodin po sobě jdoucích (§ 90b ZP)
 - účinnost od 28. prosince 2023
 - na dobu neurčitou
- umožnění zprůměrování nepřetržitého odpočinku v týdnu a jeho vyrovnání v rámci 4týdenního období (§ 92 odst. 6 ZP)
 - účinnost od 1. ledna 2024
 - na přechodnou dobu do 30. června 2024

Bližší popis hlavních změn právní úpravy

1) Zrušení další dohodnuté práce přesčas ve zdravotnictví

- možnost konat další dohodnutou práci přesčas ve zdravotnictví, opětovně zavedená zákonem č. 281/2023 Sb. od 1. 10. 2023 byla zrušena s účinností od 1. ledna 2024
- i pro zaměstnance ve zdravotnictví tedy aktuálně platí obecné limity pro práci přesčas uvedené v § 93 ZP, tedy že zaměstnanci lze nařídít práci přesčas v rozsahu až 150 hodin ročně (§ 93 odst. 2. ZP), přičemž na základě dohody se zaměstnancem lze rozsah práce přesčas rozšířit dle § 93 odst. 3 a 4 ZP (dohodnutý přesčas – maximálně 208 hodin za 26 týdnů po sobě jdoucích, popř. 416 hodin za 52 týdnů po sobě jdoucích na základě kolektivní smlouvy), tak jako pro ostatní zaměstnance.

2) Umožnění výkonu práce až 24 hodin během 26 hodin po sobě jdoucích (§ 83a)

- pro zaměstnance ve zdravotnictví definovaného v § 83a ZP (lékařský a nelékařský personál zajišťující nepřetržitý provoz zaměstnavatele, přičemž zaměstnanec může nepřetržitý provoz zajišťovat v jednosměnném, dvousměnném nebo vícesměnném pracovním režimu) se **umožňuje konat práci až 24 hodin v rámci 26 hodin po sobě jdoucích, pokud s tím jednak souhlasí odborová organizace v kolektivní smlouvě (v případě, že u zaměstnavatele odborová organizace nepůsobí, postačí vydání vnitřního předpisu), a jednak to musí být písemně dohodnuto se samotným zaměstnancem.** Je zavedena řada dalších pojmů, aby zaměstnanec nemohl být nucen k takovému nepřetržitému rozsahu práce (zejména může zaměstnanec předmětnou dohodu kdykoliv vypovědět bez udání důvodu a v prvních 12 týdnech její platnosti ji bez udání důvodu dokonce okamžitě zrušit)
- ověřeno u Evropské komise, že je tato výjimka z neposkytnutí denního odpočinku možná
- zaměstnanec ve zdravotnictví tak může konat práci v kombinaci směny (maximálně 12hodinové dle § 83 ZP) a práce přesčas nebo pouze na základě práce přesčas (až 24hodinové) až 24 hodin během 26 hodin po sobě jdoucích, s tím, že následně po takto dlouhém výkonu práce musí následovat dlouhý odpočinek dle nově navrhovaného § 90b (viz další bod)
- 26 hodin po sobě jdoucích bylo zvoleno proto, že 24hodinový výkon práce může být prokládán zákonnými přestávkami na jídlo a oddech, které se nepočítají do pracovní doby zaměstnance

3) Dostatečný odpočinek po dlouhém výkonu práce (§ 90b)

- garance adekvátního odpočinku po výkonu práce 24 hodin – bezprostřední odpočinek minimálně 22 hodin po sobě jdoucích, tak jak požaduje Evropská komise – založeno na jednoduchém principu – to, co se neposkytne jako denní odpočinek v rámci 24 hodin po sobě jdoucích (je možno neposkytnout vůbec), musím bezprostředně po dlouhém výkonu práce nahradit a poskytnout společně se standardním nepřetržitým odpočinkem

Příklad 1:

Zaměstnanec vykonává práci ve směně v rozsahu 12 hodin a následuje přesčas v rozsahu 12 hodin. V rámci 24 hodin po sobě jdoucích tak nedostane žádný denní odpočinek. Proto bezprostředně po výkonu takové práce musí dostat náhradní odpočinek v rozsahu 11 hodin + standardní denní odpočinek v rozsahu 11 hodin – celkem tedy 22 hodin.

Příklad 2:

Zaměstnanec vykonává práci ve směně v rozsahu 12 hodin a následuje přesčas v rozsahu 8 hodin (dohromady 20 hodin práce). V rámci cyklu 24 hodin by mu tak bylo možné poskytnout odpočinek pouze v délce 4 hodin (tzn. méně než 8 hodin), přičemž zbylá část denního odpočinku v délce 7 hodin již poskytnout v rámci 24hodinového cyklu nelze. Proto bezprostředně po výkonu takové práce musí dostat náhradní odpočinek v rozsahu 7 hodin + standardní denní odpočinek v rozsahu 11 hodin – celkem tedy 18 hodin.

Příklad 3:

Zaměstnanec vykonává práci ve směně v rozsahu 8 hodin a následuje přesčas v rozsahu 8 hodin. Poté je zaměstnanci poskytnut standardní zkrácený odpočinek dle § 90 odst. 2 ZP v rozsahu 8 hodin po sobě jdoucích v rámci 24 hodin (speciální § 90b se tak neuplatní). Poté může následovat další výkon práce, avšak maximálně po dobu 10 hodin, neboť musí být zajištěno, že následný odpočinek bude 14 hodin po sobě jdoucích (11+3) v rámci 24 hodin po sobě jdoucích.

4) Možnost zprůměrovat nepřetržitý odpočinek v týdnu v rámci 4 týdnů (§ 92 odst. 6)

- **zavedení možnosti dohodnout pro zaměstnance ve zdravotnictví (v kolektivní smlouvě s odbory nebo v individuální dohodě se zaměstnancem ve zdravotnictví samotným) zkrácení standardního nepřetržitého odpočinku v týdnu za podmínky, že v rámci čtyřtýdenního vyrovnávacího období bude zaměstnanci nepřetržitý odpočinek v týdnu ve standardním rozsahu v průměru poskytnut**
- **tj. za 4 týdny je nutné zaměstnanci ve zdravotnictví poskytnout celkem 140 hodin nepřetržitého odpočinku v týdnu, což odpovídá v průměru standardním 35 hodinám za týden, avšak v jednotlivých týdnech může být zkrácen pod zákonný standard**
- **tato možnost zavedena pouze na přechodnou dobu do 30. června 2024 z důvodu naléhavé potřeby pokrytí eventuálních personálních výpadků ve zdravotnictví, zejména v době dovolených a nutnosti ponechání prostoru pro přizpůsobení se nově navrhované právní úpravě**

Příklad:

Zaměstnanci ve zdravotnictví není v prvním a druhém týdnu poskytnut nepřetržitý odpočinek v týdnu vůbec, ve třetím týdnu je mu poskytnut standardní nepřetržitý odpočinek v týdnu v rozsahu 35 hodin. Ve čtvrtém týdnu tak zaměstnanci ve zdravotnictví musí být poskytnut nepřetržitý odpočinek v týdnu v rozsahu alespoň 105 hodin, aby byl v rámci čtyřtýdenního období poskytnut nepřetržitý odpočinek v týdnu v celkovém rozsahu alespoň 140 hodin.

5) Další nutné změny v souvislosti s dlouhým odpočinkem a navazujícím nepřetržitým odpočinkem v týdnu (§ 92 odst. 4 a 6)

- **bylo nutno specifikovat vztah prodlouženého denního odpočinku podle § 90b a nepřetržitého odpočinku v týdnu (§ 92)**

- jednak není možné dlouhý odpočinek podle § 90b zkrátit, a to ani v případě, pokud se stane součástí nepřetržitého odpočinku v týdnu, který lze za standardních okolností zkrátit a případně zprůměrovat (viz výše)
- jednak nesmí být doba náhradního odpočinku (část dlouhého odpočinku podle § 90b) považována za dobu nepřetržitého odpočinku v týdnu, neboť ten je pouze náhradou za neposkytnutý denní odpočinek, nikoliv novým odpočinkem, a proto ho nelze započít jako součást odpočinku dvakrát, čímž by byl fakticky vyloučen

Příklad 1:

Zaměstnanci ve zdravotnictví je poskytnut odpočinek podle § 90b v rozsahu 22 hodin (11 náhradní + 11 standardní podle § 90 odst. 1 ZP) a na něj navazuje doba 35 hodin, se kterou společně tvoří nepřetržitý odpočinek v týdnu. Nepřetržitý odpočinek v týdnu bude mít celkový rozsah pouze 46 hodin (11+35), nikoliv 57 hodin (22+35), protože do doby nepřetržitého odpočinku v týdnu nelze započít doba náhradního odpočinku 11 hodin, který tvoří součást dlouhého odpočinku podle § 90b ZP.

Příklad 2:

Zaměstnanci ve zdravotnictví je poskytnut nepřetržitý odpočinek podle § 90b, který tvoří součást nepřetržitého odpočinku v týdnu. Odpočinek podle § 90b v takovém případě nelze zkrátit tak, jako to jde v případě klasického odpočinku podle § 90 odst. 1 ZP až na rozsah podle § 90 odst. 2 ZP.